

ספר הכוזרי | מאמר רביעי

ר' יהודה הלוי

תרגום: יהודה אבן תיבון

א אמר החבר: אלהים' תאר למושל בדבר מן הדברים, ולדין שלו, ויש שיהיה בכל כשהוא רוצה בו מושל בעולם פלו, ויש שיהיה בחלק כשהוא רוצה בו כח מכחות הגלגל, או טבע מן הטבעים, או דין מבני אדם. ונבנה השם הזה בלשון קבוע, בעבור מה שהיה נוהג בין האמות עובדי האלילים, שהיו עושים צלמים והיו מאמינים שכל אחד מהם יחולו בו כחות הגלגלים ומה שדומה לזה, וכל אחד מהם אצלם אלוה, והיו קוראים כללם אלהים, והיו נשבעים בהם, וכאלו הם מושלים בהם, והם מתרבים, ברבוי הכחות המנהיגים את הגוף, והכחות המנהיגים את העולם, כי הכחות פנוי לסבות התנועות, כי כל תנועה היא באה מכח זולתי כח התנועה האחרת, כי גלגל השמש וגלגל הירח אינם רצים בכח אחד אבל בכחות מתחלפים. ולא פנו אל הכח הראשון אשר ממנו באו כל הכחות האלה, אם בעבור שלא הודו בו, וטענו כי קבוע הכחות האלה הוא המסנה אלוה, ושהנפש גם כן אינה כי אם קבוע הכחות המנהיגים את הגוף, או שהודו באלהים אך היה רחוק בעיניהם שתועיל עבודתו, וחשבו כי הוא נעלם ומרומם שידענו כל שכן שישגיח בנו, חלילה לאל מדבריהם. על כן לא היו עובדים דבר אחד אך רבים שקוראין אותם אלהים, ככל שכולל הסבות מאין חלוק. והדיקות והמעלה היתרה אינה כי אם בשם הנכבד יוד הא וו הא יתברך, הוא שם נודע רמוז אליו במדות, לא במקום, אחר אשר לא היה נודע, כי היה נקרא אלהים בכלל, ונקרא ה' בהתיחד. כאלו שאל השואל: "איזה אלוה ראוי לעבד: השמש או הירח או השמים או המזלות או אחד הכוכבים או האש או הרוח או המלאכים הרוחניים או זולתם? כי לכל אחד מהם מעשה וממשלה, וכל אחד מהם סבה בהויה ובהפסד". ותהיה התשובה: ה'! כמו שאתה אומר: פלוני בשם נודע, כראובן ושמעון, אחרי אשר יובן ממלת, ראובן ושמעון' אמתת עצמיהם.

ב אמר הכוזרי: ואיך אודיע בשם מה שאין עליו רמז, אך הראיה עליו ממעשיו.

ג אָמַר הַחֵבֶר: אָבֵל רוֹמְזִים אֵלָיו בְּרִמְיָזָה הַנְּבוּאִית וּבְרֵאִיָּה הַרוּחָנִית, כִּי הָרְאִיּוֹת מִתְעִים וּמִן הָרְאִיּוֹת יָבֹא אָדָם לְאִפְיֻקוּרְסוֹת וּלְדַעוֹת מִפְסָדוֹת. וְכִי מָה הֵבִיא הַמְשָׁנִים, לְאֹמֵר בְּשֵׁתֵי סְבוֹת קְדוּמוֹת, אֲלֵא הָרְאִיּוֹת. וְכֵן אֲנֹשִׁי הַקְּדָמוֹת מָה הֵבִיאָם לְאֹמֵר בְּקְדָמוֹת הַגִּלְגָּל וְשֶׁהוּא סִבַּת עֲצֻמוֹ וְסִבַּת זוּלְתוֹ, אֲלֵא הָרְאִיּוֹת. וְכֵן עוֹבְדֵי הַשֶּׁמֶשׁ וְעוֹבְדֵי הָאֵשׁ – הָרְאִיּוֹת הֵבִיאוּ אוֹתָם אֶל זֶה. אֶךְ דְּרָכֵי הָרְאִיּוֹת נִחְלָקוּ, מֵהֶם מְדַקְדְּקוֹת עַד תְּכֵלִית וּמֵהֶם מְקַצְרוֹת. וְהַמְדַקְדֵּק שְׁבָהֶם – הַפִּילוֹסוֹפִים, וְדְרָכֵי הָרְאִיּוֹת הֵבִיאוּם לְאֹמֵר בְּאֱלֹהִים, שֶׁלֹּא יוֹעִילֵנוּ וְלֹא יִזְיֻקֵנוּ, וְלֹא יִדַּע תְּפִלְתָנוּ וְקַרְבָּנוֹתֵינוּ, וְלֹא עֲבוֹדָתָנוּ וְלֹא מְרִינוּ, וְשֶׁהַעוֹלָם קָדְמוֹן כְּקְדָמוֹתוֹ, וְאִין אֲצֵל אֶחָד מֵהֶם שֵׁם נוֹדַע שְׂרוּמְזִין אֵלָיו. אֶךְ אֲצֵל מִי שֶׁשָּׁמַע דְּבָרָיו וְצוּוּיָו וְהִזְהָרְתוֹ וּגְמוּלוֹ עַל הָעֲבוּדָה וְעָנְשׁוֹ עַל הָעֲבָרָה, וְהוּא קוֹרֵא אוֹתוֹ בְּשֵׁם נוֹדַע, כְּנֹוֹי לְזֶה שֶׁדָּבַר עִמוֹ, וְאִמַּת אֲצֵלוֹ שֶׁהוּא בּוֹרֵא הָעוֹלָם אַחֵר שֶׁלֹּא הָיָה. וְתַחֲלָתָם אָדָם, לֹא הָיָה יוֹדַע ה' לֹלֵא דְבָרוֹ עִמוֹ וּגְמוּלוֹ וְעָנְשׁוֹ וְשֶׁבָרָא לוֹ חֲוָה מִצְלָעוֹתָיו, וְנִתְבָּרַר לוֹ שֶׁהוּא בּוֹרֵא הָעוֹלָם, וְרִמְזָ לוֹ בְּדַבְּרוֹ וּבְמַדּוֹת וְקָרָא אוֹתוֹ 'י'. וְלֹלֵא זֶה הָיָה נִשְׁאָר עַל שֵׁם, אֱלֹהִים', שֶׁאִין מִתְבָּרַר מֵהוּא, אִם הוּא אֶחָד אוֹ יוֹתֵר מֵאֶחָד, אִם הוּא יוֹדַע הַחֲלָקִים אִם לֹא. וְאַחֵר כֵּן קִיֵּן וְהִבֵּל יְדַעוּהוּ אַחֵר שֶׁקִּבְּלוּהוּ מֵאֲבִיהֶם, בְּרֵאִיָּה הַנְּבוּאִית, וְאַחֵר כֵּן נָח, וְאַחֵר כֵּן אֲבָרָהֶם יִצְחָק וְיַעֲקֹב עַד מֹשֶׁה וּמִי שֶׁהָיָה אַחֲרָיו מֵהַנְּבִיאִים. וְקָרְאוּהוּ הֵם, 'י'. בְּרֵאִיּוֹתָם, וְקָרְאוּהוּ הָעַם הַמְּקַבְּלִים מֵהֶם בְּהֶאֱמָנָתָם אוֹתָם, 'י'. בְּעֵבֹר שֶׁהָיָה דְבָרוֹ וְהִנְהַגְתּוֹ דְּבַק בְּבִנֵי אָדָם וְהָיוּ דְבָקִים הַסְּגָלָה מִבְּנֵי אָדָם בּוֹ, עַד שֶׁהָיוּ רוֹאִים אוֹתוֹ בְּמִצְוֵעַ מֵהוּ נִקְרָא "כְּבוֹד וְשִׁכְיָנָה וּמְלָכוּת וְאֵשׁ וְעָנָן וְצֵלִם וְתַמּוּנָה וּמִרְאָה הַקְּשֵׁת" וְזוּלַת זֶה מִמָּה שֶׁהָיָה רֵאִיָּה לָהֶם שֶׁהַדְּבָרוֹ עִמָּם מֵאֲצֵלוֹ, וְקוֹרְאִים אוֹתוֹ, כְּבוֹד י'. וְיֵשׁ שִׁיקְרָאוֹ הָאֲרוֹן 'י'. כְּמוֹ שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים 'קוּמָה ה'!' וְשׁוּבָה ה'! בְּנוּחָה, וְעֵלָה אֱלֹהִים בְּתַרְוַעָה ה' בְּקוֹל שׁוֹפָר', וְהֵם הָיוּ רוֹצִים אֲרוֹן ה'. וְיֵשׁ שִׁיקְרָאוֹ הַיַּחֲסֵ שֵׁישׁ בֵּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבֵינוּ וְהַהֲצֻטְרָף 'י', וּבְזֶה נֶאֱמַר: הֲלֹא מִשְׁנֵאִידָה ה' אֲשַׁנָּא, וְאִיבֵי ה', רוֹצִים: עִם ה' אוֹ בְרִית ה' אוֹ תוֹרַת ה', כִּי אִין צְרוּף בֵּינוּ וּבֵין אִמָּה מֵהֶאֱמוּת, כִּי אִינְנוּ אוֹצֵל אוֹרוֹ כִּי אִם עַל הַסְּגָלָה וְעַל בְּעֵלֵי דַת הָאֱמִתִּית, וְהֵם מְקַבְּלִים מִמָּנוּ וְהוּא מְקַבֵּל מֵהֶם, וְכֵן נִקְרָא אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, וְנִקְרָאִים הֵם, עִם ה' וְעִם אֱלֹהֵי אֲבָרָהֶם'. וְאֹמֵר, שֶׁקֶצַת הָאֱמוּת הִלְכוּ אַחֲרָיו וְעִבְדוּ אוֹתוֹ מִשְׁמַע וְקִבְּלָה, אִיָּה קִבְּלוּ אוֹתָם וְהִדְבְּקוּ בָהֶם וּרְצוּתוֹ בְּעֲבוֹדָתָם וְקִצְפוּ בְּהַמְרוּתָם? אֶךְ אֲנַחְנוּ רוֹאִים אוֹתָם נִעְזָבִים אֶל הַטְּבַע וְהַמְקָרָה, טוֹבָתָם וְרַעְתָם כְּפִיהֶם, לֹא בְּעִנְיָן מִתְבָּרַר שֶׁהוּא בְּדָבָר אֱלֹהֵי לְבָדוֹ. וְכֵן יַחַד אוֹתָנוּ בְּאִמְרוֹ: ה' בְּדָד יִנְחֵנוּ וְאִין עִמוֹ אֵל נֹכַר'. וְהָיָה הַשֵּׁם הַזֶּה מִיַּחַד בְּנוֹ שֶׁאִין אַחֵר יוֹדַע אוֹתוֹ אִמַּת יְדִיעַתוֹ זוּלַתָנוּ. וְהוּא שֵׁם נוֹדַע, לֹא יִסְבֵּל הָא הַיְדִיעָה כְּאֲשֶׁר הִיא נוֹסֶפֶת עַל אֱלֹהִים, וְיֹאמֵר: הָאֱלֹהִים. וְהַשֵּׁם הַזֶּה מְכַלֵּל הַמַּעֲלוֹת הַטּוֹבוֹת אֲשֶׁר יַחְדָנוּ בָהֶם, וְסוּדוֹ נִסְתָר. אֶךְ מַעֲלַת הָאוֹתִיּוֹת הַמִּיַּחְדוֹת לוֹ הִיא הַמְדַבְּרָת, מִפְּנֵי שֶׁהֵם אוֹתִיּוֹת אֵהוּ"י אֲשֶׁר הֵם עֵלַת הָרְאוֹת כָּל הָאוֹתִיּוֹת, שֶׁאִין מְדַבְּרִים בָּאוֹת מֵהָאוֹתִיּוֹת בְּעוֹד שֶׁלֹּא תִמְצָא אֱלֹה, ר"ל הַפְּתִיחָא לְאֵלָף וְהֵהָא, וְהַקְמוּץ לוֹ, וְהַשְּׁבַר לִיּוֹד, וְהֵמָּה כְּרוּחוֹת

ושָׁאָר הָאוֹתוֹת כַּגּוֹפּוֹת. וְיָהּ כְּמוֹהוּ. אֲבָל, אֱהִיָּה אֶפְשָׁר שִׁיְהִיָּה מִן הַשֵּׁם
 הַזֶּה, וְאֶפְשָׁר שִׁיְהִיָּה נִגְזָר מִהִיָּה, וְרָצָה בּוֹ: לְמַנְעַ מַחֲשַׁב בְּאִמְתוּת הָעֵצָם
 אֲשֶׁר יִדְעוּתוֹ נִמְנָעַת, וְכֹאֲשֶׁר שָׁאָלוּ וְאָמְרוּ: וְאֶמְרוּ-לִי מַה-שָּׂמוּ? עֲנֵהוּ
 לֵאמֹר: מַה לָּהֶם לְבַקֵּשׁ מִה שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לְהַשְׁיִיגוּ? דוֹמָה לְמַה שֶׁאָמַר
 הַמְּלֹאָךְ: לְמַה זֶה תִּשְׁאַל לַשָּׁמַיִם, וְהוּא פְּלֵאִי, אֲךָ אָמַר לָהֶם אֱהִיָּה, וּפְרוּשׁוֹ,
 אֲשֶׁר אֱהִיָּה, וְהַטַּעַם הַנִּמְצָא אֲשֶׁר אִמְצָא לָהֶם בְּעֵת שִׁיְבַקְשׁוּנִי, אֵל יִבְקָשׁוּ
 רְאִיָּה גְדוּלָה מִהַמְצָאִי עִמָּהֶם, וְיִקְבְּלוּנִי כֵן, וְאָמַר: אֱהִיָּה שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם.
 וְכִבֵּר קִדְּם וְשָׁם מוֹפְתוֹ לְמִשָּׁה בְּזֶה הָעֲנִיָּן בְּאִמְרוֹ: כִּי-אֱהִיָּה עִמָּךְ וְזֶה-לְךָ
 הָאוֹת וְגו', וְהָאוֹת כִּי אֲנֹכִי שְׁלַחְתִּיךָ הוּא שֶׁאִמְצָא לְךָ בְּכָל מְקוֹם. וְסִמָּךְ לוֹ
 מַה שֶׁדוֹמָה לְזֶה בְּאִמְרוֹ: "אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם, אֱלֹהֵי אַבְרָהָם
 אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב". הַמְּפָרְסְמִים בְּהַמְצָא הָעֲנִיָּן הָאֱלֹהֵי עִמָּם תְּמִיד,
 וְאֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים' – כְּנֹוִי, בְּעֵבֹר שֶׁכָּל הַכַּחוֹת הַפּוֹעֲלִים צְרִיכִים אֵלָיו
 יִתְבָּרֵךְ, שִׁיִּסְדָּרֵם וְיִנְהַיְגֵם, וְאֲדִנִּי הָאֲדִנִּים' כְּמוֹהוּ. אֲבָל, אֵל' נִגְזָר מֵאִילוּת,
 וּמִמְנוּ יֵצְאוּ כָּל הַכַּחוֹת, וְהוּא מְרוֹמֵם מִהַתְדַּמּוֹת לָהֶם, וְכֹשֶׁר לוֹמַר: "מִי-
 כְּמוֹךָ בָּאֵלִים" – קְבוּץ, אֵל'. וְקְדוּשׁ' – כְּנֹוִי, שֶׁהוּא נִקְדָּשׁ וּמְרוֹמֵם
 מִשְׁתַּאוֹת לוֹ מְדָה מִמְדוֹת הַבְּרוּאִים, וְאִם יִקְרָא בָהֶם – הוּא דֶרֶךְ הַעֲבָרָה.
 וְעַל כֵּן שָׁמַע יִשְׁעֵיהוּ, קְדוּשׁ קְדוּשׁ קְדוּשׁ עַד אֵין תְּכֻלִּית, וְהַטַּעַם שֶׁהוּא
 נִקְדָּשׁ וּמְרוֹמֵם מִשְׁתַּשִּׁיגָהוּ מְאוּמָה מִטְּמֵאוֹת הָעָם אֲשֶׁר יִשְׁכֵּן כְּבוֹדוֹ
 בִּינֵיהֶם, וְעַל כֵּן רָאָה אוֹתוֹ עַל, כִּסֵּא רֵם וְנִשְׂא'. וְיִכְנֶה בְּקְדוּשׁ, הַרוּחָנִי אֲשֶׁר
 לֹא יִתְגַּשֵּׁם וְלֹא יִתְלַה בּוֹ דְבָר, מִמֶּה שִׁיִּתְלַה בְּגִשְׁמִים. וְיֹאמַר: "קְדוּשׁ
 יִשְׂרָאֵל" כְּנֹוִי לְעֲנִיָּן הָאֱלֹהֵי הַדְּבָק בּוֹ וְאֲחֵרִיו בְּהִמּוֹן זָרְעוֹ, דְּבִקּוֹת מַחֲשָׁבָה
 וְהִנְהָגָה, לֹא דְבִקּוֹת נְגִיעָה. וְאֵין מִתָּר לְכָל מִי שִׁירְצָה, שִׁיאֵמַר: "אֱלֹהֵי
 וְקְדוּשִׁי" אֵלָּא דֶרֶךְ הַעֲבָרָה בְּדֶרֶךְ הַקְּבֻלָּה, אֲךָ עַל דֶּרֶךְ הָאֵמֶת לֹא יֵאמַר
 אוֹתוֹ כִּי אִם נִבְיָא אוֹ חֲסִיד שִׁיִּדְבֵּק בּוֹ הָעֲנִיָּן הָאֱלֹהֵי, וְעַל כֵּן אָמְרוּ לְנִבְיָא:
 "חֲלֵ-נָא אֶת-פְּנֵי יְיָ אֱלֹהֵיךָ". וְהַכּוֹנֵה הֵיטָה בְּאֵמָה הַזֹּאת שִׁיְהִיָּה עִרְכָּם מִן
 הָאֵמוֹת עֲרֵךְ הַמְּלֹךְ מִן הָעָם, כְּמוֹ שֶׁאָמַר: "קְדוּשִׁים תִּהְיוּ כִּי קְדוּשׁ אֲנִי יְיָ
 אֱלֹהֵיכֶם". אֲבָל, אֲדִנִּי הַנִּכְתָּב בְּאֵלֶף דָּלֶת נוּן יוֹד הוּא כְּרִמְזוֹ אֵל דְּבָר, וְאִם
 בְּאֵמֶת הוּא נֶעְלָה מִן הַרְמְזוֹ, כִּי הַרְמְזוֹ הוּא לְצַד מִבְּלִתִּי צַד, כִּי יֵשׁ שִׁירְמְזוֹ
 אֵל הַדְּבָרִים הַנִּפְעָלִים מֵאֵתוֹ הַמְּשַׁמְשִׁים לוֹ שְׁמוּשׁ רֵאשׁוֹן, כְּאֲשֶׁר יִרְמְזוּ אֵל
 הַשֶּׁכֶל וְיֵאמְרוּ שֶׁהוּא בְּלֵב אוֹ בְּמַח, וְיֹאמְרוּ: "הַשֶּׁכֶל הַזֶּה" אוֹ "הַשֶּׁכֶל
 הַלֵּזֶה", וְאֵין רְמֵז בְּאֵמֶת אֵל מִה שֶׁאֵינָנוּ נִגְבָּל בְּמְקוֹם. וְאֵף עַל פִּי שֶׁכָּל
 הָאֲבָרִים מְשַׁמְשִׁים לְשֶׁכֶל, הַשְּׁמוּשׁ הַהוּא הוּא בְּמִצּוֹעַ הַלֵּב אוֹ הַמַּח, כְּכִלּוֹ
 הַרְאשׁוֹנִים, רוֹמְזִים אֵלֵיהֶם שֶׁהַשֶּׁכֶל שָׁמָּה. כֵּן רוֹמְזִים אֵל הַשְּׁמִים, מִפְּנֵי
 שֶׁהוּא כְּלִי מְשַׁמֵּשׁ בְּחִפְצוֹ גְּרִידָא מִבְּלִתִּי סְבוּת אַחֲרוֹת אִמְצָעִיּוֹת בִּינֵיהֶם,
 וְאֵין רוֹמְזִין אֵל דְּבָר מִהַמְּרַכְבוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהֵם כְּלִים מְשַׁמְשִׁים בְּמִצּוֹעַ סְבוּת
 אַחֲרוֹת מְשַׁתְּלִשְׁלִים אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ שֶׁהוּא סְבוּת הַסְּבוּת, וְיֹאמַר: "הֵיטָבִי
 בְּשָׁמַיִם", כִּי הָאֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם, וְיֵשׁ שִׁיאֵמַר עַל דֶּרֶךְ הַעֲבָרָה, "יִרְאֵת
 שָׁמַיִם", "יִרְאֵת שָׁמַיִם בְּסִתְרָא" וְ"מִן הַשְּׁמַיִם יִרְחֲמוּ". וְכֵן רוֹמְזִים אֵל עֲמוּד
 הָאֵשׁ וְעֲמוּד הָעֲנָן, וּמְשַׁתְּחוּיִם נִכְחוֹ, וְאוֹמְרִים כִּי הָאֱלֹהִים שָׁמָּה, כִּי הָעֲמוּד
 הַהוּא מְשַׁמֵּשׁ בְּחִפְצוֹ לְבַד, וְאֵינָנוּ כְּשֶׁאֵר הָעֲנָנִים וְהָאֲשִׁים הַנִּקְרָים בְּאוֹיֵר

מסבות אחרות. וכן רומזים אל, אש אוכלת בראש ההר' אשר ראוה המון העם, ואל הצורה הרוחנית אשר ראוה האצילים, ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר'. וקראו אותה: אלהי ישראל'. וכן רומזים אל ארון הברית ואומרים עליו, אדון כל הארץ', בעבור הראות הפלאות בהמצאו, והעדרם בלעדיו, כאשר קראו העינים, רואות', והדבר שהראות בו – זולתם, והיא הנפש. ויש שרומזים אל הנביאים והחכמים החסידים, כי הם ככלים הראשונים לחפץ האלהים, משתמשים בחפצו ולא ימרו מדברו מאומה, ויראו המופתים על ידיהם. ובכמו הרמז הזה אמרו רבותינו זכרונם לברכה: "את-?? אלהיך תירא', לרבות תלמידי חכמים", והדין למי שהוא במעלה הזאת שיקראוהו איש האלהים, תאר מרכב מן האנושות והאלהות, כאלו אמר: ה"אנוש האלהי". וכאשר יהיה הדבור עם דבר אלהי שרומזים אליו, יאמר: "אדוני" באלף דלת נון יוד, כאלו הוא אומר: "אדוני, אתה מושלי". ורומזים על מה שיגבל במקום דרך העברה, כמו שאמר: "ישב ציון, ישב הכרובים, שכן ירושלים". ורבו המדות והעצם אחד, בעבור התחלפות המעון המקבל, כהתחלפות הניצוצות והשמש אחד, וזה הדמיון איננו נאות בכל, אלא אם היתה השמש בלתי משגת וימצאו הניצוצות ולא תשג סבתם אלא בדרך הראיה. והצורך מביא להרחיב מעט בדברים בכאן, בעבור שהוא מקום טענה איך רומזים אל מקום-מי שאין לו מקום, ונאמין כי הנרמז אליו הוא הסבה הראשונה. ואנחנו מציעים בתשובת זה הצעה, ונאמר, כי החושים אינם משיגים מן המוחשים כי אם מקריהם, לא עצמיהם, ואינם משיגים מן המלך, על הדמיון, זולתי המראים והתכניות והשעורים, ואיננו זה אמתת המלך שהם מקבלים עליהם לרוממו, אבל אתה רואהו במלחמה בתכשיט אחד ותראהו במדינה בתכשיט אחר, ובביתו בתכשיט אחר, ותאמר כי הוא המלך, בגזרת השכל לא בגזרת החוש, ואפשר שתראה אותו נער, ואחר כן בחור, ואחר כן זקן, ואחר כן ישיש, ותראה אותו בריא, ואחר כן חולה, וכבר נחלפו מראיו ומשושיו ולחותיו ומדותיו, ואתה אומר שהוא הוא, וגזרת שהוא המלך, בעבור שהוא אשר דבר עמך וצוה והזהירך, וזה ממנו איננו כי אם השכל או הנפש המדברת, וכבר התקיים, כי החלק ההוא ממנו עצם בלתי נגדר ואין רמיזה אליו, ואתה כבר רמזת אליו וגזרת שהוא המלך, וכאשר מת וראית ממנו מה שהיית רואה, גזרת כי הוא איננו המלך, אך גוף יניעהו מי שירצה ויפעל על כמה פנים מאפני ההפעליות מהמקרה והחפץ, כעננים הנקרים באויר, ישאם רוח ותביאם אחרת, ותקבצם רוח ותפזרם אחרת, והיה קדם לכן גשם לא יפעל כי אם בחפץ נפש המלך ההוא. והיה כעמוד הענן האלהי אשר לא יפזרוהו הרוחות. דמיון אחר, השמש – נראה אותה עגול פשוט כשעור הצנה ובתארה: מזהירה, חמה, נחה, והשכל גוזר כי הוא כדור גדול מכדור הארץ במאה וששים ושש פעמים, ושאינה חמה ולא נחה, אך היא מתנועעת שתי תנועות מתהפכות: מזרחית ומערבית, בתנאים יאריך פרושם, ולא הושם לחושים כח להשיג עצם הדברים, אך כח מיחד להשיג מקרים תלויים

ו'יודע' ו'חפץ' ו'מסדר' ו'נותן לכל דבר מה שראוי לו', ו'שופט צדק', לא
נמצא במה שאנו רואים דמיון קרוב מהנפש המדברת, והוא האדם השלם,
וזו מצד שהוא אדם, לא מצד שהוא גוף כי הוא משתתף בזה עם הצמח,
ולא מצד שהוא חי כי הוא משתתף בזה עם הבהמות. וכבר דמו
הפילוסופים העולם באדם גדול, והאדם בעולם קטן. ואם הדבר כן
והאלהים הוא רוח העולם ונפשו ושכלו וחיותו, כאשר נקרא, חי העולם,
כבר נתברר הדמיון על דרך השכל, כל שכן שלנבואה ראות יותר גלוי
מההקשה, והראות ההוא השיג ההמון העליון עין בעין וראה צבא השמים
מהרוחניים הקרובים וזולתם בצורת אדם, ולהם רמז באמרו: נעשה אדם
בצלמנו כדמותנו', והטעם כי כבר הדרגתי היצירה והבאתיה על סדר
החכמה, מן היסודות אל המחצבים, אל הצמחים, אל החי אשר באויר
ובמים, ואחר כן אל החי אשר בארץ בעלי החושים הזכים והידיעות
הנפלאות, ואין אחר המדרגה ההיא אלא מדרגה שהיא קרובה מן הסוג
האלהי המלאכי, וברא האדם בצורת מלאכיו ומשרתיו הקרובים אליו
במדרגה לא במקום, כי התעלה מהמקום, ועל שני הדמיונים לא יתכן
שיהיה דמותו אצל הדמיון אלא צורת הגדול שבבני אדם, ששמנו יוצא
התכן והסדר לשאר בני אדם על מדרגות, כאשר יוצא ממנו יתברך סדר
העולם ומתכנתו, ורואים אותו בעת שהוא מהעדה ומקיים ודן את
המלכים, עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתב'. ובעת הפעס והמחשבה
לנסע, ישב על-כסא רם ונשא ושרפים עמדים ממעל לו'. ובעת הנסיעה –
המרכבה אשר ראה יחזקאל ושמרה כלה במחשבתו חוץ למקום הנבואה,
והוא כאשר שת את גבולו מים-סוף עד ים פלשתים, ויכנס בו מדבר סיני
ושעיר ופארן, גם מצרים, כי למקום ההוא מעלה כאשר הזדמן בו שיפגע
התנאים התוריים והמצוה בהם, תתראינה הצורות ההם עין בעין במראה
ולא בחידות, כאשר נראה למשה המשכן וסדר עבודה וארץ כנען וחלקיה,
ומעמד, ויעבר יי על פניו ויקרא', ומעמד אליהו במקום ההוא בעצמו.
ואלה הענינים אשר לא ישגו מדרך ההקשה, בטלום פילוסופי יון מפני
שהקשה מרחקת מה שלא נראה כמוהו, וקימו אותם הנביאים מפני
שלא יכלו להכחיש מה שראוהו בעין הרוחנית אשר נתן להם יתרון בה,
והיו קהלות, ובדורות נחלקים, – לא תעבר עליהם ההספמה, והודו להם
החכמים אשר השיגום, וראו אותם בעת נבואתם, ואלו היו רואים
פילוסופי יון הנביאים בעת נבואתם ומופתיהם, היו מודים להם והיו
מבקשים פנים מאפני ההקשה איך יגיע האדם למדרגה הזאת. וכבר עשה
קצתם זה, כל שכן המתפלספים מאנשי התורות. ואל כמו זה יהיה הרמז
באלף דלת נון יוד לענין אלהי נמצא, כאלו הוא אומר: אדוני'. ומלאכות
יי' פנוי לשליחות, והמלאך יש שיהיה נברא לעתו מן הגופים היסודיים
הדקים, ויש שיהיה מן המלאכים הנצחיים, ושמה הם הרוחניים שאומרים
הפילוסופים, ואין לנו לדחות דבריהם ולא לקבל אותם. והספק במה
שראה ישעיהו ויחזקאל ודניאל, אם הוא מהנבראים לעת הצרף או מן
הצורות הרוחניות הקימות. וכבוד יי' הוא הגוף הדק ההולך אחרי חפץ

האלהים המצטייר כפי שירצה להראות על הנביא כפי הדעת הראשונה, אך על הדעת השניה יהיה כבוד יי כול המלאכים והכלים הרוחניים, כסא ומרכבה ורקיע ואופנים וגלגלים, וזולת זה ממה שהוא קים עומד, והוא נקרא כבוד יי כאשר נקראו שמושי המלך, כבודה, ואת הכבודה לפניהם. ושמא זאת היתה בקשת משה באמרו: הראני נא את-כבודך, ואמר לו: הן, על מנת שיזהר מראות הפנים אשר אין יכלת לאדם לראותם, וכמו שאמר: וראית את-אחרי. ובכבוד ההוא מה שיוכל לסבלו ראות הנביאים, ויש בעקבותיו מה שראותנו סובלת אותו, כמו הענן ואש אוכלת ממה שהוא רגיל אצלנו, ויש אחרי דק יותר מדק עד שיגיע למדרגה שלא ישיגנה הנביא, ואם יהרס אליו תנתק הרקבתו, כאשר אנחנו רואים בכחות הראות, כי מי שראותו חלושה לא יראה אלא באורה המעטת שהיא נשארת בין הערבים, כעטלף, ומי שעניו תרוטות, וחלושי הראות לא יראו כי אם בצל, ומי שראותו חזקה יראה השמש, אבל עצם השמש בעת זכותה לא תוכל עין להביט אליו, ואם ידחק לזה יתעור. וזהו, כבוד יי ומלאכות ה' ו, שכנית ה' בשמות התוריים. אך פעמים השאלו גם כן למשפטים הטבעיים, ואמרו: "מלא כל הארץ כבודו", "ומלכותו בכל משלה", אך באמת לא יראה הכבוד והמלכות אלא על בחיריו וסגלתו ונביאיו, אשר בהם יתברר לאפיקורוס כי יש לאלהים ממשלה ומלכות קימת, וידיעה בחלקי מעשי היצורים, ואמר באמת: "יי מלך", ונגלה כבוד יי, "יי מלך יי לעולם", אמר לציון מלך אלהיך, "וכבוד יי עליך זרח". ואין להרחיק כל מה שנאמר ב, תמנת יי יביט, "ויראו את אלהי ישראל", ומעשה מרכבה, אף לא, שעור קומה, בעבור מה שיש בו מהכנס מוראו בנפשות וכמו שאמר: "ובעבור תהיה יראתו על פניכם".